

ARRASTA

2

TEMA DE PORTADA

LA CUITA EL SOL

Feliu Izard

6

ARTICLE

PRESENTACIÓ "GUIA BOUMORT"

Joan Ramon Segura

7

**CENTENARI DEL CENTRE
EXCURSIONISTA DE LLEIDA**

ACTE INAUGURAL

11

SEAM

EL PLAER DE VOLAR

Jordi Farrús

13

ARTICLE

COMIAT D'UNA VELLA AMIGA.
DE LA FOTOGRAFIA QUÍMICA
A LA FOTOGRAFIA DIGITAL (II)

Equip Aresta

Aquest juny passat ha estat un vertader bullidor d'activitat per al nostre Centre:

... La Cuita el Sol, el dia 4 a la Vall Ferrera, ha assolit una consolidació efectiva i una prematura maduresa com a prova de muntanya en aquesta segona edició. L'èxit aconseguit, amb més de quatre-cents participants, ha merescut l'interès i una gran divulgació per part dels mitjans de comunicació escrits i de televisió de Catalunya.

... L'acte solemne d'inauguració, del passat dia 18 a l'Auditori Enric Granados, ha encetat el seguit d'activitats que han de servir per a la celebració i divulgació ciutadana dels cents anys d'existència de la nostra associació i que ha tingut un complert suport públic mitjançant la presència institucional de la Diputació, l'Ajuntament i la Generalitat.

... La presentació de la *Guia del Boumort*, el dia 21 a la sala Jaume Magre, ha estat un altre acte commemoratiu del nostre centenari on, un cop més, s'han donat la mà els mons editorial i muntanyenc per divulgar el fet excursionista i la descoberta en un lloc concret del nostre territori.

Ara és temps de vacances però no oblidem que el proper 11 de setembre continuen els actes del Centenari amb l'assoliment simultani de 100 cims de les nostres terres, fita esportiva, lúdica i única entre les que s'han fet a Lleida.

Des de l'*Aresta* volem felicitar i donar reconeixement a tots aquells que, ja sigui des de la direcció, la preparació, la col·laboració, el suport directe o indirecte, institucional o no, des del Centre Excursionista o des de fora, han participat i/o participaran en aquesta aventura històrica per a la nostra entitat. Gràcies a tots.

Benvingut, Centenari!

EQUIP DE REDACCIÓ: Mercè Clutat, Josep Lluís Gàzquez, Mercè Gàzquez, Dolors Llordés, Carmina Pardo, Carles Sàez, Núria Solé. DISSENY GRÀFIC: Josep Herrándiz. EDITA: Centre Excursionista de Lleida. REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: C/ Comerç, 25. 25007 Lleida. Tel.: 973242329. Fax: 973234497. E-mail: cel@lleida.net. INTERNET: <http://www.cextalleida.org>. IMPRIMEIX: Arts Gràfiques Bobalà, SL. DIPÒSIT LEGAL: L-39-1958. Tirada: 1.200 exemplars. Publicació no lucrativa. El CEL no es responsabilitza de les opinions dels autors. Es permet la reproducció però amb l'esment de l'autor i l'origen. Subscripció de 6 números: 13 euros. Preu del número: 2,40 euros. Imprès en paper de cel·lulosa blanquejada sense clor. FOTO DE PORTADA: Cuita el sol 2005. Foto: Teresa Riera. COL-LABOREN:

LA PAERIA

Ajuntament de Lleida

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Foto: Magda Sales

La Cuita el Sol 2005

El dissabte 4 de juny es va fer la 2a edició de la cursa “Cuita el Sol” al Monteixo, de 2.905 m, a Àreu Vall Ferrera, dins l'àmbit del Parc Natural de l'Alt Pirineu, basada en el conte de l'escriptor pallarès Pep Coll “L'home que corria més que el sol”.

Tot i les dolentes previsions atmosfèriques, va fer un temps esplèndid, enmig d'una fira de productes artesans pallaresos, d'una exhibició de gossos de pastor i amenitzats pels acordionistes de Sort. Tota una festa, amb el poble ple de gom a gom, de gent observant el pas dels corredors. Es van haver d'habilitar un parell de prats per aparcar els nombrosos cotxes dels controls, participants i assistents.

Hi va haver 445 inscrits i 427 van prendre la sortida a la plaça de l'església d'Àreu, just a la posta del sol. L'escriptora pallaresa Núria Garcia Quera i el premiat consoci Pep Coll van donar la sortida “literària”.

385 participants van assolir el cim del Monteixo abans de la posta de sol i 38 van ser atrapats per l'ombra. Cal des-

tacar la presència de l'olotí Joan Pardo, qui, amputat dels dos braços, va fer la proesa de pujar els 1.685 m de desnivell en menys de 2 hores i va arribar en la posició 215.

La majoria dels participants van fer el llarg descens quan ja era de nit, i van oferir tot un espectacle de llum en baixar per les dretes pales del Monteixo.

Va repetir victòria el segovià Manu Pérez (actual campió d'Espanya d'esquí de muntanya), qui, potser a causa d'un petit canvi en l'itinerari, va trigar 3 minuts més que l'any passat, seguit de molt a prop del jove de 17 anys Kílian Jornet (actual campió d'Europa i del món d'esquí de muntanya) i de l'incombustible Quico Soler de Casserres.

Pel que fa a les noies, va guanyar Ester Hernandez, de Súrria, que polvoritzà el rècord femení de la Cuita el Sol (11 minuts menys) i es va endur el Gran Premi de l'Isard de l'Alt Pirineu, dotat amb 300 €, seguida de l'Anna Serra, també de la selecció catalana, i de la Tina Bes, del Nabes Team de Camprodon (també campiona d'esquí de muntanya).

Enguany cal remarcar la nombrosa presència pallaresa a la cursa: 12 noies i 33 nois, encapçalats pel nen Al·lodi Jutglà Serrat, de Surp, de només 10 anys. El premi “Quim de l'Aubac” al primer pallarès se'l van endur el trempolí Dani Terrisse i la Marta Riba en la versió femenina. En Sebastià Feliu de cal Escarré i la Pepita Escolà de cal Saboya van ser els primers ferrerencs.

L'organització (l'EMD d'Àreu, l'Ajuntament d'Alins i el CEL, que som tots nosaltres) vol agrair als artesans i artistes presents, als participants, als voluntaris, als controls, al nombrós públic assistent i a les institucions públiques la seva ajuda incondicional.

Ja ens podem imaginar que la “Cuita el Sol” se'ns està fent gran, i que cal rumiar, reflexionar i estudiar molt per a la propera edició, no sigui cas que se'ns escapi i ens desbordi. Hi ha una sèrie de temes que cal preveure: mal temps, més participació, aglomeracions, més infantils, lesions importants en alçada, alimentació després de la cursa, etc.

La Cuita el Sol 2006 ens espera el dissabte 3 de juny de 2006

Feliu Izard

Foto: Natxo Morales

Foto: Natxo Morales

A continuació presentem els dos discursos que la Núria Garcia Quera i en Pep Coll van adreçar a les noies i als nois respectivament, abans de la sortida, així com també una petita mostra de la classificació.

“Benvolgudes companyes, no us entretindré gaire perquè sé que ara mateix el cor us bateja fort i teniu fam de cursa. Una cursa on el vostre rival és el Sol amb el seu camí rutinari i etern.

El Sol! Adorat pels egipcis, que l’anomenaven Ra o Aton, era Tonatiuh per als asteques, Helios, Febus o Apol·lo per a grecs i romans, Maui per als polinesis, Amaterasu per

als japonesos, Mitra per als perses, Surya per als hindús, Inti per als inques...

Totes les cultures l’han adorat, però ha calgut arribar al segle XXI perquè no tan sols no sigui adorat, sinó que sigui desafiat.

El vostre rival és un gegant, sí, però vosaltres sou fades valentes i sàvies atletes, i segur que el vencereu.

Afanyeu-vos, que el sol té pressa per anar-se’n a dormir.

Que la llum del sol us acompanyi fins el cim!

Bona sort!”

Foto: Jordi Guivernau

“Salut, intrèpids i pacífics lluitadors de l’ombra!”

Realment formeu un exèrcit que fa goig. Armats amb pals d’esquí, acuirassats amb malles i dorsals, untats amb ungüents flairosos i ben proveïts de líquids que contenen sals minerals i d’altres productes reconfortants (tots ells autoritzats, que quedi clar), de debò que us dic que formeu un exèrcit que fa patxoca.

D’aquí a uns segons, tan bon punt el sol s’amagui darrere la serra de Costuix, sortireu com esperitats en direcció a les falces del Monteixo. No oblideu que no aneu a lluitar contra el sol, ni menys encara contra la muntanya, sinó que fugiu de l’ombra que ha començat a inundar la vall. No sortiu tampoc a lluitar contra els vostres companys, de manera que com més sigueu els que aconsegiu trepitjar el vell Monteixo coronat de llum, més gran serà la vostra victòria contra les tenebres.

Quan arribeu victoriosos al cim, gireu-vos un moment cap al sol ponent, no per fer-li la butifarra, sinó per saludar-lo, per agrair-li les excel·lències i també les bestieses que l’espècie humana és capaç de fer gràcies a la llum i a la força que ens envia des del centre del sistema solar.

I, després, avall que fa baixada! Nosaltres us esperarem des del fons de la foscor per rebre-us amb els honors que us haureu merescut. Baixeu-nos la llum i els aires purs de les darreres neus de l’any.

Salut, bona cama i victòria per a tots!”

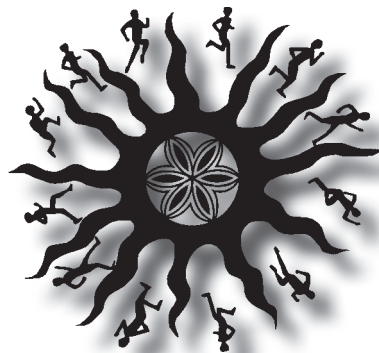

Foto: Mercè Clutat

Extracte de la classificació

Ps	Cognoms i Nom	Entitat / Poble	Espònsor	S	Ctg.	Emprat	VelAsc
1	Pérez Brunicardi, Manuel	La Acebeda	Dynastar-Petzl	m	Senior	01:09:50	1.448
2	Jornet Burgada, Kílian	CEC		m	Sub-23	01:12:03	1.403
3	Soler Escamez, Quico	Quitxalla, C. Exc.	Selecció Cat	m	Veterà	01:13:04	1.384
32	Terrisse Puig, Dani	Pallars, Ass. Esportiva	Quim de l'Aubac	m	Senior	01:26:26	1.170
33	Bedoya Ribó, David	LLEIDA, C. Exc.	Selecció Cat	m	Senior	01:27:29	1.156
45	Hernandez Casahuga, Ester	Súria, C. Exc.	Premi Especial Isard de l'Alt Pirineu	f	Senior	01:31:04	1.110
59	Serra Salame, Anna	Urgellenca, Unió Exc.	Selecció Cat	f	Senior	01:34:22	1.071
71	Bes Ginesta, Cristina	Girona, C. Esquí	Nabes Team	f	Senior	01:36:08	1.052
103	Feliu Gavarra, Sebastià	Àreu	1r Ferrerenc	m	Veterà	01:43:58	972
118	Moreno Garrido, Sabina	Lleida		f	Senior	01:46:15	952
144	Gavaldà Castet, Dani	CEV Aran		m	Júnior	01:49:57	920
151	Millan Solà, Carme	Maratonians del Segre		f	Veterà	01:51:19	908
164	Herrero Casas, Albert	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	01:52:29	899
190	Riba Carlos, Marta	CE Pobla Segur	Quim de l'Aubac	f	Senior	01:56:30	868
201	Victor Castan, Agustí	LLEIDA, C. Exc.		m	Veterà	01:57:48	858
222	Jove Estanuy, Jordi	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:01:46	830
241	Bernadó Torres, Xavier	LLEIDA, C. Exc.		m	Júnior	02:05:17	807
258	Berenguer Ferrando, Sònia	LLEIDA ,C. Exc.		f	Senior	02:07:43	792
266	Miró Varela, Mireia	UEC Gràcia		f	Júnior	02:09:05	783
267	Tarragona Serra, Anton R.	LLEIDA, C. Exc.		m	Veterà	02:09:20	782
271	Trullolls Fernández, Roman	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:10:44	773
283	Mor Torrelles, Pere	LLEIDA, C. Exc.		m	Veterà	02:13:50	755
288	Rovira Giró, Faust	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:14:48	750
290	Colomina Galindo, Sergi	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:15:18	747
292	Marin Cuspinera, Robert	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:15:57	744
298	Guiu Oliver, David	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:18:15	731
309	Gistau López, Aleix	LLEIDA, C. Exc.		m	Veterà	02:20:26	720
312	Bernadó Galofré, Andreu	LLEIDA, C. Exc.		m	Master	02:21:12	716
329	Font Boixadera, Marina	Segarra, C. Exc.		f	Sub-23	02:26:22	691
335	Gelly, Marc	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:27:47	684
340	Domingo Diez Lastra, Manuel	LLEIDA, C. Exc.		m	Veterà	02:30:36	671
358	Oliva Alvaro, Rossend	LLEIDA, C. Exc.		m	Master	02:39:29	634
367	Artal Puig, Abel	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:43:44	617
368	Puyol Capdevila, Marta	LLEIDA, C. Exc.		f	Veterà	02:44:06	616
369	Huguet i Recasens, Lluïsa	LLEIDA, C. Exc.		f	Veterà	02:44:40	614
372	Laso Miret, Joan	LLEIDA, C. Exc.		m	Senior	02:48:01	602
376	Escolà Colomer, Pepita	Rubí, C. Exc.	1a Ferrerenga	f	Master	02:49:25	597
380	Espinar Mosquera, Cristina	LLEIDA, C. Exc.		f	Senior	02:53:27	583
381	Naval Grau, Sandra	LLEIDA, C. Exc.		f	Senior	02:53:32	583
385	Bellés Mayor, Raquel	La Palma Cervelló, C. Exc.		f	Senior	03:23:47	496
395	Esteve Orteu, Gemma	LLEIDA, C. Exc.		f	Senior	2.400 m	
413	Campdepadrós Foguet, Violeta	LLEIDA, C. Exc.		f	Senior	2.200 m	
416	Ribes Molina, Rosa	LLEIDA, C. Exc.		f	Senior	2.100 m	

Presentació “Guia del Boumort”

Després del brillant acte inaugural del dissabte, 18 de juny, amb l'encesa de la “mascletà” del centenari, només ens va caldre esperar al dimarts, 21, per assistir a l'esclat del primer gran tro de la traca.

En Manel Cortés presentà la seva *Guia del Boumort*; fruit de tres anys llargs d'excursions i de treballs de documentació. És una obra que tots els/les conso-cis/consòcies esperàvem amb anheli ja que estàvem al corrent de la pulcritud i del quefer de l'autor. La publicació i la presentació no van defraudar el nombrós club de fans d'en Manel.

El llibre recull una seixantena d'itineraris per una de les contrades menys concorregudes del nostre país. Molts cops parlem de la massificació de la muntanya però els rodals de l'àmbit del llibre han sabut romandre intactes a la pressió turística i mantenen una virginitat que costa imaginar als excursionistes només avesats a trespasar per camins trillats, amb senyalització acurada de cartells i amb marques de pintura per tot arreu. El Boumort pre-

senta encara un toc de salvatgia que s'ha volgut, fins i tot, reservar als excursionistes responsables. S'ha tingut el detall d'excloure certes excursions per defensar l'encant natural de la contrada. Esperem que noves pistes, vells caçadors, “urbanites” amb tot-terreny i els omnipresents especuladors no malmetin allò que nosaltres hem mantingut intacte.

En Josep Maria Olivé, per part de l'editorial Cossetània, va definir perfectament el llibre en afirmar que la guia esdevindria un referent per a la serra del Boumort, com ho fou la *Guia del Montsec* per a la serralada ponentina, i que tan honorà el passat 75è aniversari de la nostra entitat.

¿Caldrà esperar 25 anys més per veure publicada una altra guia d'en Cortés? Crec que al seu equip de col·laboradors no els fa pas gaire por un nou repte.

Mentrestant, que continuï cremant la pólvora en aquest any i mig!

Joan Ramon Segura

LLIBRERIA TURÍSTICA

- REVISTES DE VIATGES • LLIBRES I GUIES TURÍSTIQUES
- GUIES D'ALLOTJAMENTS I D'OCI • MAPES DE CARRETERES I DE MUNTANYA
- CARTOGRAFIA DIGITAL I EN RELLEU • RUTES SENDERISME
- RUTES EN BTT • RUTES EN AUTOMÒBIL I EN 4x4 • RUTES D'HIVERN I D'ESCALADA
- VÍDEOS I DVD • AMPLIACIÓ DE FOTOGRAFIES

C/ Ramon Llull, 8, baixos • 25008 • Lleida • Tel.: 973 241 267 • Fax: 973 241 267

100 anys

Centenari del Centre Excursionista de Lleida

Acte inaugural, 18 de juny de 2005

En el marc incomparable de l'Auditori Municipal Enric Granados de la nostra ciutat, vam iniciar la celebració dels cents anys del Centre Excursionista de Lleida i aquest és un petit resum de l'acte: l'inicià el soci i escriptor Pep Coll amb la lectura d'un text escrit per a l'ocasió titulat "De les serres de Camarasa a les muntanyes de la Lluna", el qual reproduïrem ben aviat a la nostra web, en resposta a les nombroses peticions rebudes al respecte. Tot seguit es va projectar un avançament del DVD del CEL en el qual el Josep Maria Castellví, amb l'ajut d'altres socis/sòcies, està treballant per presentar-lo com cal l'any 2006. Va ser només una petita mostra del que som i del que fem, però ja va entusiasmar-nos. Esperem impacients. I així vam arribar al moment més solemne de l'acte: el discurs de la nostra presidenta, que reproduïm en aquestes mateixes pàgines i els parlaments de les autoritats assistents.

Després es va realitzar l'homenatge a les persones que l'any 1956 van signar perquè el centre pogués recuperar el seu nom i la legalitat (recordeu que no va ser fins l'any 1945 que se'ns va permetre reprendre l'activitat de forma organitzada i com a delegació del Centre Excursionista de Catalunya), i van rebre, ells o la família, de mans de les autoritats, un record personalitzat.

Tot seguit l'Orfeó Lleidatà, sota la direcció de Pedro Pardo Bañeres, ens va oferir un repertori de cançons de muntanya que a totes i tots, de ben segur, ens van traslladar a algun racó molt especial del nostre país; l'actuació va finalitzar, després del comiat de la presidenta, amb la cançó "Vella Xiruca", que vam entonar, amb més o menys encert, tots els assistents.

No podem acabar aquest resum sense citar especialment: Francesc Beato, que assistia en representació del CEC, presència entranyable, ja que va ser aquesta entitat la que ens va aixoplugar acabada la guerra civil; Esther Cardona, que tan bé va presentar i conduir l'acte; Pep Coll, col·laborador habitual de les grans mogudes; Josep Maria Castellví, per la feina feta i l'esprint final... (!); Jordi Clariana pel muntatge que va permetre visionar el DVD; l'Orfeó Lleidatà, i Enric Rodríguez (EURO STUDIO). A tota la resta

us agraïm la vostra presència i la col·laboració, però permeteu que no us anomenem un a un, correriem el risc de deixar-nos algú i no seria just, tots i totes heu fet possible aquesta celebració.

Parlament de la presidenta Mercè Ciutat Valero

"Honorable Sr. Antoni Siurana, conseller d'agricultura de la Generalitat de Catalunya. Il·lustríssim Sr. Àngel Ros, alcalde de la ciutat de Lleida. Il·lustríssim Sr. Isidre Gavín, president de la Diputació de Lleida. Excel·lentíssim Sr. Joan Viñas, rector de la Universitat de Lleida. Sr. Fondevila, president de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya.

Senadors, diputats i diputades, regidors i regidores, entitats i associacions excursionistes socials i culturals, sòcies i socis, amigues i amics.

Benvingudes i benvinguts a l'acte inaugural del centenari del Centre Excursionista de Lleida. Per encetar aquesta celebració no hi ha res més idoni que un bonic relat del nostre benvolgut escriptor pallarès i soci de l'entitat, Pep Coll, és un autèntic privilegi comptar amb ell. Moltes gràcies, Pep, i que per molts anys els teus escrits ens permetin conèixer i estimar, encara més, les nostres muntanyes i la seua gent.

També gràcies, Esther, per acompanyar-nos i haver-nos fet aquest complet repàs de la història del nostre centre, ja que tot recordant els nostres orígens, aquest acte ens permetrà passar plegats una estona emotiva i agradable.

El fet d'aprofundir en els records del que han estat aquests anys suposaria, probablement, un treball que ompliria moltes pàgines. Sempre resulta agradable parlar d'aquelles persones que, amb les més diverses professions, ideo-

Pep Coll obrint l'acte inaugural

Foto: Euro.studio

Intervenció de la presidenta Mercè Ciutat

Foto: Euro.studio

logies i creences, però amb el nexce comú de l'estima pel seu país, la seua terra, la seua gent i la seua història, van fer possible que avui estiguem de festa. De festa gran! Voldria, amb aquestes paraules, deixar constància dels sentiments d'aquella gent que al llarg de tants anys han estat part important de l'associacionisme català, un dels símbols de referència en la identificació d'un poble amb el seu territori.

Aquest és un moment important de la nostra història com a associació, història feta per tot un seguit de persones valentes l'activitat de les quals consistia en quelcom més que recórrer les nostres muntanyes i les seves contrades: es tractava de

fer país, de recollir tot allò que poguéss significar un record del nostre passat; era donar a conèixer aquests descobriments, documentar-los i difondre'ls. Avui recollim totes les aportacions i en fem donació al futur, a aquelles generacions que ens segueixen, perquè amb la mateixa il·lusió que ho van fer ells sàpiguen continuar aquesta tasca engrescadora.

Al mateix temps, voldria demanar-vos a totes i a tots, segons les vostres possibilitats, avui que l'esperit excursionista es manifesta en les disciplines i modalitats més diverses, que no permeteu que es malmeti aquest esperit inicial i que contribuïu a superar els entrebancs que aniran sorgint en el futur. El camí no ha estat

D'esquerra a dreta:
 Esther Cardona, conductora de l'acte
 Àngel Ros, alcalde de Lleida
 Mercè Ciutat, presidenta del CEL
 Antoni Siurana, conseller de la Generalitat
 Isidre Gavín, president de la Diputació
 Anton Fondevila, president FEEC

Foto: Euro.studio

El president de la Diputació fent entrega d'una placa commemorativa

Foto: Euro.studio

L'alcalde de Lleida, oferint un obsequi commemoratiu

Foto: Euro.studio

Imatge del concert coral de l'Orfeó Lleidatà

Foto: Euro.studio

Grup de refundadors del CEL amb les autoritats

Foto: Euro.studio

Fi de festa al restaurant La Masia

Foto: Euro.studio

fàcil, ja n'hem fet esment, i malauradament altres associacions no han pogut arribar on nosaltres som ara. Sense cap mena de dubte, si avui celebrem aquests cent anys és perquè els ideals comuns i afeccions per l'excursionisme ens han mantingut units al voltant d'una entitat al llarg del temps.

Arribats a aquest punt, digníssimes autoritats, amigues i amics, ens agradaria insistir, aprofitant l'avinentsa, en el fet de reflexionar plegats, autoritats i ciutadania, perquè siguem conscients de la responsabilitat que tenim de cara al futur, la importància de salvaguardar aquest patrimoni natural que són les muntanyes amb el que això implica: evitem plegats els excessos, fem que el nostre entorn sigui al més natural possible, habitable i sostenible. Que totes aquestes paraules tan boniques siguin una realitat a l'hora de decidir des dels respectius despatxos i administracions, i quan calgui actuar des de la consciència més responsable.

Nosaltres, ja des dels orígens del Centre Excursionista de Lleida, contribuïrem amb les nostres aportacions al patrimoni cultural i natural de Catalunya, tal com queda recollit en els documents de l'època. Aquells personatges, lligats al món de la recerca (l'arqueologia, la geografia, la botànica, la història i un llarg etcètera), amb les seues aportacions van fer possible que aquest bagatge ens hagi arribat i que ara en puguem gaudir, de la mateixa manera que en un futur ben proper en gaudiran totes les generacions que ens seguiran. Ben segur que la història recollirà aquest fets i el nou volum que avui encetem es clourà amb un necessari record per a aquelles persones que ho han defensat dignament.

I al bell mig d'aquesta centenària singladura que avui celebrem, hem de fer esment que ara fa 50 anys, un grup de joves del Centre Excursionista de Lleida s'iniciaren en l'espeleologia, una activitat que, amb la tecnologia de l'època, havia de ser força emocionant: l'endinsament en el món de la foscor i l'exploració de cavitats. Forats que abans només havien estat petjats per éssers fantàstics recollits en les llegendes i contes de la memòria popular. I amb aquest al·licient i amb un altre encara més important, fer possible el somni de qualsevol explorador, descobrir un territori verge, els espeleòlegs han convertit aquests descobriments en la seua dèria, a pesar de les estretors, la humitat i la foscor. A ells també volem felicitar-los per aquest 50è aniversari.

No volem acabar aquesta primera part de l'acte sense

insistir una vegada més en el sentiment que el CEL ha tingut de defensa de la cultura catalana, la seua llengua i el seu patrimoni, lligat al seu entorn natural. Aquest és el nostre hàbitat com a excursionistes i, si durant cent anys hem lluitat per mantenir-lo, volem continuar perquè aquest afany perduri no cent anys més, sinó per tota l'eternitat, entre els qui assolim la felicitat recorrent els camins que teixeixen el nostre territori. Segur que tots els qui avui som aquí compartim aquests nobles sentiments."

Comiat

Abans d'acabar, a més d'agrair a l'Orfeó Lleidatà aquest magnífic concert del que hem gaudit, amb aquestes cançons de muntanya que tant ens emocionen, vull dir unes paraules en record d'aquelles persones, companys i companyes, que van perdre la vida en la pràctica excursionista i altres que, per motius naturals, avui no poden estar amb nosaltres, un nombre important d'homes i dones que, sense dir noms, volem homenatjar en nom del Centre Excursionista de Lleida, i ho faig emprant un paràgraf de qui fou un gran escalador i excursionista, biòleg de professió i poeta de vocació: Joan Enric Farreny i Sistac, que morí al massís del Vignemale l'any 1974.

"L'home", extracte del darrer capítol del llibre *Del Bruc a l'extraplom*.

"...L'ofici d'escalador és molt dur, però... es tracta, només, d'anar aplicant racionalment la nostra experiència, a mesura que anem ascendint. Aquesta fredor a la paret és compensada amb el caràcter obert i engrescador que sovint presenta l'escalador. Necessitem aquestes estones de gresca i de xivarri amb els companys, aquestes petites jugades, aquestes històries que circulen i que, gustosos, ens expliquem quan arribem al refugi.

"...més d'un cop pensem a deixar-ho o penjar la corda davant la pèrdua d'un company... fins i tot els homes més freds i calculadors coneixen moments de baixa, superats només amb l'ajuda del company. Perquè ens agrada el risc, però no el perill, perquè portem una vida desarrelada però intensa, perquè som captius del fred, de tots els companys amb els quals hem viscut hores indescriptibles. Què fariem, sense la por que sentim davall del sostre o el neguit de la verticalitat? Si ho deixem córrer, tot marxarà igual, però la neu, la pedra, els boscos, l'amistat, hauran perdut tot el seu sentit per a nosaltres.

"Potser esperem que, qualsevol dia, penjats en una aresta, ens vingui a la ment la resposta a tots els nostres dubtes."

Amb aquestes emotives paraules volem cloure aquest acte que no és sinó la inauguració i el principi d'una gran quantitat d'activitats per celebrar els cent anys del centre. Us esperem a tots i a totes en aquestes properes cites muntanyenques que tant ens engresquen. Fins ben aviat i moltes gràcies.

El plaer de volar

Sobrevolant Vilaller

Foto: J. Farrús

La primera cosa que sorprèn els passatgers és com tots els nervis i l'adrenalina que estaven sentint desapareixen en un instant per donar pas a una sensació de pau i tranquil·litat absoluta. Cada passatger té la seva pròpia reacció: hi ha gent que es queda muda, sense parla, sentint com el cel els envolta; d'altres més expressius no paren de fer comentaris, com "que guapo, que guapo, això és al·lucinant"; alguns fan un crit i fins i tot n'hi ha que s'han emocionat fins al punt de plorar, gairebé.

Més tard s'hi acostumen i comencen a gaudir de les vistes més detalladament, observen els pobles, els camps, les masies, els camins i, amb l'ajuda del pilot, van reconeixent els indrets des d'una nova perspectiva.

Volar ha estat un anhel de l'ésser humà des de fa molt de temps. Avui en dia és a l'abast de tothom, ho podem fer de moltes maneres, amb tota mena d'aparells diferents com grans autobusos aeris, els helicòpters, els planadors, ultralleugers... Però, sens dubte, la manera més senzilla de volar és l'ala de pendent.

Una mica d'història

El parapent és una manera de volar molt nova; de fet, el primer model sorgeix d'una evolució del paracaigudes l'any 1964 que fa el canadenc Domina Jablert. Quedà oblidada fins l'any 1978, quan uns paracaigudistes francesos, per tal d'estalviar-se el bitllet d'avió, proven de saltar des d'uns pendents per poder entrenar els aterratges de precisió. Aquests entrenaments esdevenen cada cop més un intent per mantenir-se més estona en l'aire

tot buscant un planeig més llarg, i és així com els models de paracaigudes comencen a evolucionar el seu disseny cap allò que serà l'ala de pendent. Més tard, quan la gent que fa muntanya s'adona que pot baixar de les seves ascensions volant, solament portant una petita motxilla amb un parapent i un arnés, aquest estri es comença a fer popular, ja no solament a l'ambient del vol lliure sinó també en els ambients de muntanya.

Material

La definició de parapent és: planador, ultralleuger i flexible.

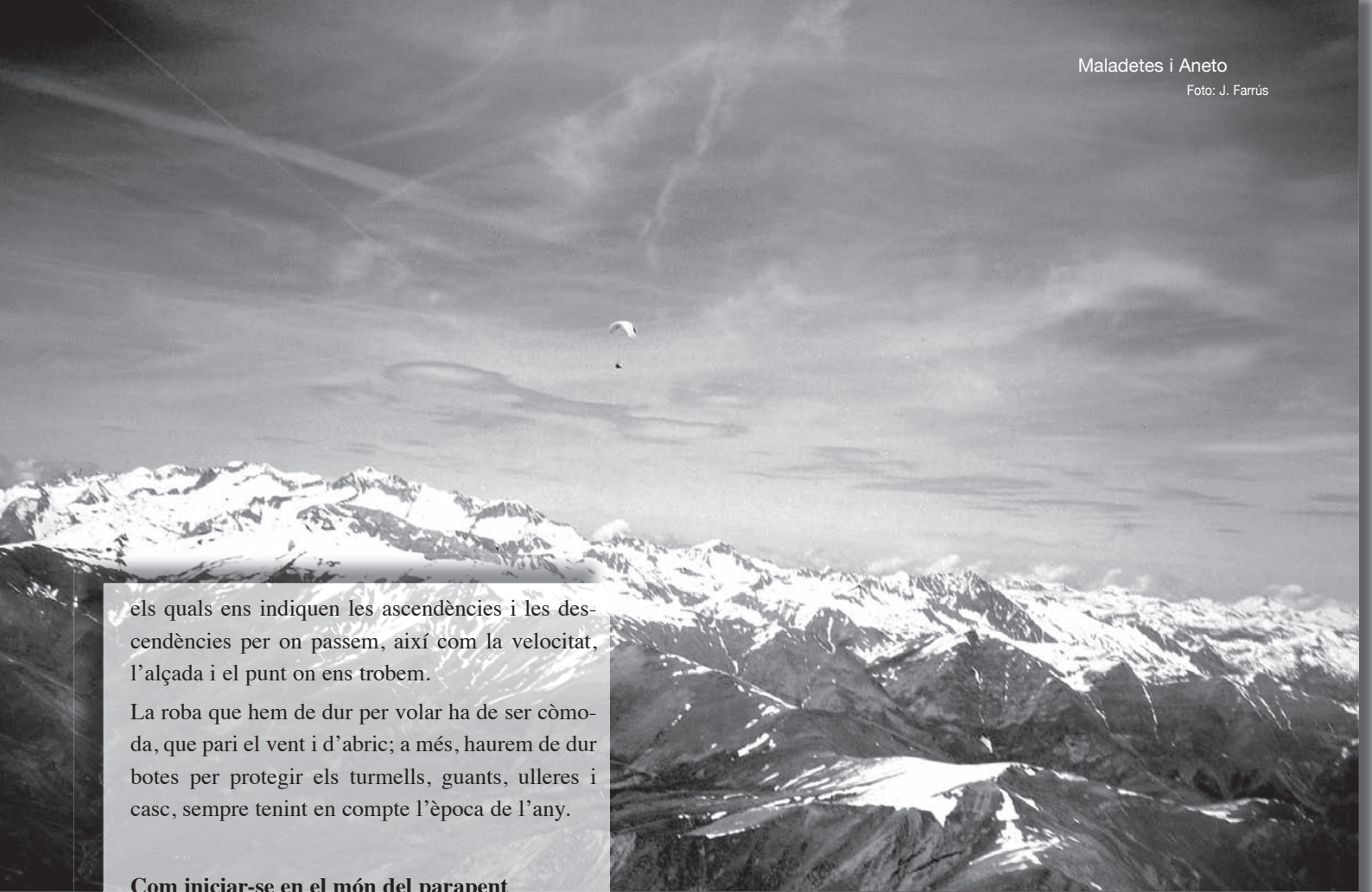
Planador vol dir que és un estri que no cau, sinó que planeja gràcies a la seva forma. El seu perfil és aerodinàmic i, si en féssim una secció, veuríem que és com la de l'ala d'un avió.

És ultralleuger perquè pesa menys que nosaltres.

I en diem flexible per la tela amb què està fabricat, la qual ens permet plegar-lo i ficar-lo dins una motxilla.

El suspentatge i les bandes, que són els cordinos i les vagues que comuniquen el pes del pilot a l'ala, estan fets amb els mateixos materials de les vagues i cordes d'escalada; el suspentatge té una funda com les cordes que protegeix l'ànima, que normalment és feta de keblar.

La cadira, on anem asseguts, se subjecta al nostre cos com un arnés, lligat per les cames i la cintura. A més, portem un paracaigudes d'emergència i uns instruments de vol. Aquests darrers són el variobaròmetre i el GPS,

els quals ens indiquen les ascendències i les descendències per on passem, així com la velocitat, l'alçada i el punt on ens trobem.

La roba que hem de dur per volar ha de ser còmoda, que pari el vent i d'abric; a més, haurem de dur botes per protegir els turmells, guants, ulleres i casc, sempre tenint en compte l'època de l'any.

Com iniciar-se en el món del parapent

Per començar, sempre és bo provar la sensació fent un vol biplaça.

Si ens atrau i les sensacions són agradables, farem un curs que tindrà una durada de 4 a 6 dies, depenent de la condició física, les aptituds, la motivació i la meteorologia, la qual, de tant en tant, no ens acompanya.

El curs consta de l'aprenentatge de l'envol, el trànsit fins a l'àrea d'atterratge i l'atterratge.

En la primera fase aprendrem a inflar el parapent i a controlar-lo damunt nostre per enlairar-nos posteriorment. Assumida la primera fase, es passa a la pendent escola (pendent suau encarada sense

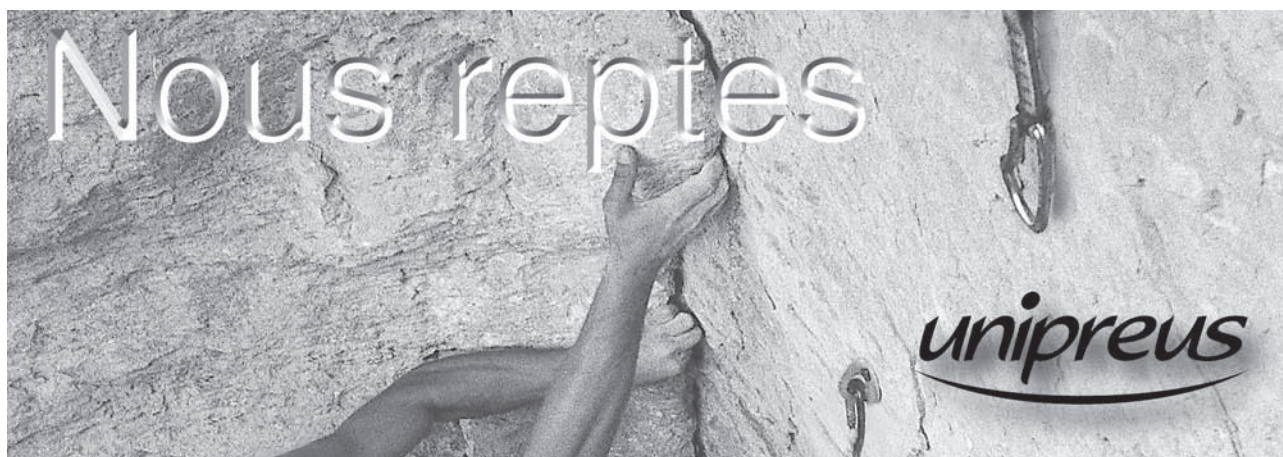
obstacles) on practicarem els envols de poca alçada juntament amb les primeres nocions d'atterratge.

Quan ja tenim el control de l'envol i l'atterratge, arriba el moment més esperat: el vol d'alçada. El farem sempre amb l'ajuda dels instructors, un a l'envol i l'altre a l'atterratge. Ells ens guiaran en totes les fases del vol amb emissores, amb les quals es comuniquen entre si i també amb l'alumne.

Ara, només resta gaudir del plaer de volar.

Per a més informació us podeu adreçar a Jordi Farrús i Moragues (telèfon: 617 071 560).

Jordi Farrús

Comiat d'una vella amiga De la fotografia química a la fotografia digital (II)

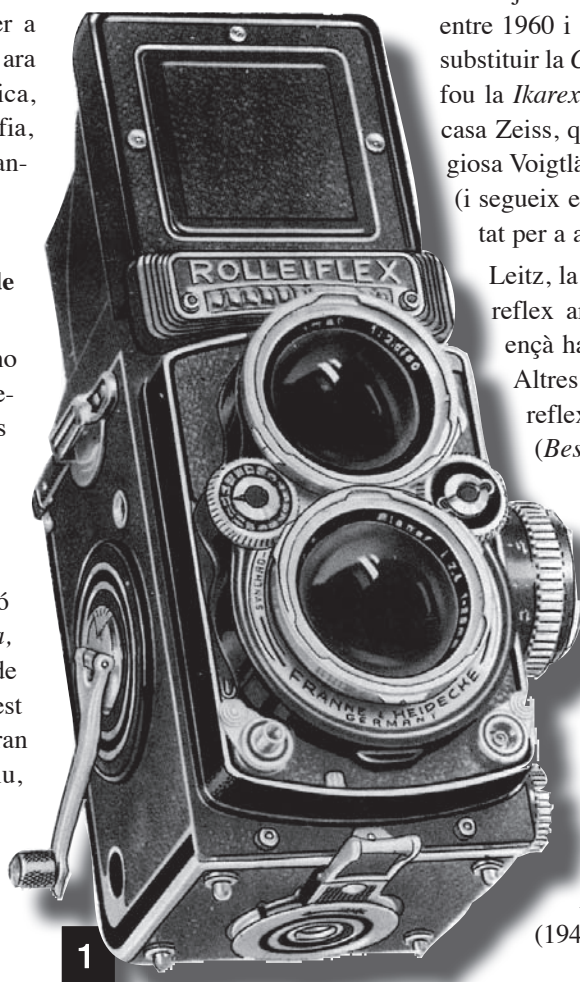
A la primera part d'aquest treball, hem vist l'evolució de la cambra fotogràfica de 35 mm, que va assolir la perfecció òptica i mecànica en començar la segona meitat del segle XX, una època que ara ja ens sembla molt llunyana. La *Contax IIa* (1951) i la *Leica M3* (1954), així com les seves dignes rivals japoneses, la *Nikon S* i *SP* (1954) i la *Canon 7* (1961), van arribar a un grau de qualitat tan alt que, després de mig segle de vida, encara avui poden obtenir imatges tan fines com les millors cambres actuals, és clar que amb menys comoditat i sense automatismes. L'interessat trobarà a Internet força literatura sobre aquests aparells cèlebres, els quals, com tots els del mateix sistema, tenen un visor òptic que incorpora un telèmetre, a través del qual el fotògraf enquadra l'escena. Aquest visor té serioses limitacions, sobretot per a determinats usos com ara la fotografia científica, macro i microfotografia, ús de teleobjectius i angulars.

Les cambres reflex de 35 mm

Aquestes limitacions no existeixen en els aparells tipus *reflex*, en els quals el camp que es vol fotografiar es veu gràcies a un sistema format per un mirall i un prisma d'inversió total o *pentaprisma*, directament a través de l'objectiu, tant si aquest és normal com si és gran angular o teleobjectiu, o si es fotografia de prop o a través d'un microscopi o telescopi. La idea és tan antiga com la

mateixa fotografia (Thomas Sutton, 1861). Ja al 1920 va sortir una cambra reflex de petita mida: l'*Ermanox*, de la casa Ernemann. Però la primera reflex realment efectiva fou la famosa *Exakta*, fabricada per Ihage a Dresde a partir de 1934, amb òptica de Zeiss. La imatge es veia en un vidre esmerilat a la part superior de l'aparell, no a nivell de l'ull, perquè encara no duia pentaprisma. Aquest s'incorporà per primer cop a la *Contax S*, fabricada el 1949 a la factoria Zeiss de Jena, millor dit, el que quedava d'aquesta factoria després de l'expoli dut a terme per les autoritats soviètiques. La branca occidental de la firma Zeiss, establerta amb grans dificultats a Stuttgart després de la guerra, fabricà entre 1953 i 1970 la *Contaflex* (que no s'ha de confondre amb la *reflex* de dos objectius del mateix nom, d'abans de la guerra), i, entre 1960 i 1972, la magnífica i cara *Contarex*, que va substituir la *Contax*. La darrera reflex fabricada per Zeiss fou la *Ikarex*, fins al 1973. A partir d'aquesta època, la casa Zeiss, que uns anys abans havia absorbit la prestigiosa Voigtländer, deixà de fabricar cambres, però seguí (i segueix encara) produint objectius d'altíssima qualitat per a altres fabricants, fins i tot japonesos.

Leitz, la firma rival de Zeiss, entrà al mercat de les reflex amb la *Leicaflex* l'any 1965, i d'aleshores ençà ha fabricat diversos models de gran qualitat. Altres firmes alemanyes que van fabricar cambres reflex de 35 mm foren, entre altres: Voigtländer (*Bessamatic*, 1959-1962; *Ultramatic*, 1961-1965) fins a la fusió amb Zeiss, i després d'aquesta la *VSL 2* (1977); Wirgin (*Edixa*, 1953-1970) i Franke & Heidecke (*Rolleiflex SL35*, 1970). Bosch, una firma sense relació amb la fotografia, creà la *Bauer RX* (1978). A l'Alemanya de l'Est es fabricà la *Pentacon* (derivada de la *Contax S*) i després la *Praktica*, de preu més econòmic que els aparells procedents de l'altra Alemanya. Altres cambres dignes de re-cordar són l'excel·lent *Alpa*, suïssa, amb òptica Kern (1947-1970), la francesa *Focaflex* (1960-1968) i la italiana *Rectaflex* (1949-1950).

Però el *boom* d'aquesta classe d'aparells tingué lloc al Japó, on la primera reflex que aparegué fou l'*Asahiflex* (1952). La firma Nikon, que s'havia acreditat amb les seves magnífiques cambres de visor telemètric, n'abandonà la fabricació, a l'igual de Zeiss, per dedicar-se a les de tipus reflex. La justament famosa *Nikon F*, introduïda el 1959, i els successius models d'aquesta gran cambra, cada cop més perfeccionats, esdevingueren ràpidament l'eina preferida pels repòrters professionals, per la qual cosa caigué en desús la *Leica*. Altres marques de prestigi ampliaren l'oferta nipona en una constant cursa tecnològica per millorar els seus productes. Asahi Pentax introduí amb la *Spotmatic* el sistema TTL, de mesura fotomètrica a través de l'objectiu l'any 1965 (mèrit que també Topcon reivindica). Van aparèixer, a més, cambres reflex de format més petit: l'*Olympus PEN F* (1967), de 18 x 24 mm, i la *Pentax Auto 110* (1976).

La producció japonesa era amplíssima (ho és encara, malgrat que han desaparegut algunes marques), amb els aparells de gamma alta de Nikon i Canon; els produïts per Asahi Pentax, Mamiya, Minolta, Miranda, Olympus i Topcon, tots ells també de gran qualitat; i els més accessibles de marques com Cosina, Chinon, Fujica, Konica, Kowa, Petri, Ricoh, Vivitar, Yashica i potser altres que no recordo. Cap allà al 1975, Yashica (coneguda fabricant de models senzills) arribà a un acord sorprenent amb Zeiss (paradigma de l'alta qualitat) per produir en col·laboració la *Contax RTS*, de gran

precisió i preu, batejada amb el nom de la famosa cambra desapareguda 15 anys abans i que accelerà la cursa per incorporar l'electrònica a la fotografia.

A la Unió Soviètica, que el 1945 s'havia apropiat de gairebé tot l'equipament de la factoria Zeiss de Jena, es fabricà a partir de 1947 la *Kiev*, mediocre còpia de la *Contax* d'abans de la guerra, i la *Zorki*, vulgar imitació de la *Leica*. La primera reflex russa fou l'econòmica *Zenit*, apareguda l'any 1953 i que es deu fabricar encara avui dia.

Les cambres de format mitjà

La fotografia en 35 mm és fàcil, ràpida i àgil, cosa que ningú es podia imaginar abans de la seva aparició. Malgrat la petitesa del negatiu de 24 x 36 mm, els millors aparells permeten, usant una pel·lícula de gra fi, obtenir ampliacions a 13 x 18 que gairebé no es poden distingir d'una còpia per contacte, i diapositives en color per projectar amb total nitidesa sobre una pantalla de grans dimensions. Però per a determinats usos (fotografia publicitària, industrial, retrat d'estudi, etc.) i per a obtenir ampliacions perfectes de 50 x 60 o més, és desitjable un negatiu més gran. Una bona solució de compromís entre les cambres de 35 mm i les de plaques, són les de format mitjà, amb les quals s'obtenen clixés de 6 x 7, 6 x 6 o 6 x 4 cm fent ús de rodets de pel·lícula 120.

Abans de la Segona Guerra Mundial hi havia molts més aparells d'aquests que no pas dels de 35 mm. Eren corrents les cambres plegables de 6 x 9 i objectiu poc lluminós, rarament més enllà de F/4,5. En són exemples la *Kodak Folding Pocket* (1906), la *Contessa Nettel* (1921), la *Zeiss Trona* (1927) i la *Voigtländer Avus* (1936), entre moltes altres. La demanda d'eines millors i més fàcils de menar comportà l'aparició d'uns quants models que també van fer història. Entre 1933 i 1960 Zeiss va fabricar l'acreditada *Super-Ikonta*, en formats 6 x 4,5 i 6 x 6, també plegable i amb visor telemètric. Abans, però, la firma Franke & Heidecke havia tingut una idea diferent: acoblant en un sol cos un objectiu fotogràfic i un altre destinat a

3

visor, va construir el primer aparell reflex de dos objectius de format 6 x 6. Fou la prestigiosa

Rolleiflex, apareguda cap a l'any 1929 que, objecte de successives millores, esdevingué la preferida per nombrosos professionals i amateurs avançats. El 1931 va aparèixer un model reduït de *Rolleiflex*, de format 4 x 4. La mateixa firma llençà el 1933 la *Rolleicord*, més senzilla i econòmica. Ambdues van estar en producció fins més enllà de 1960. La *Rolleiflex* clàssica va donar pas cap a l'any 1966 a la *Rolleiflex SL66*, reflex d'un sol objectiu intercanviable del mateix format 6 x 6, una de les cambres més versàtils (i també més cares) de tots els temps, que es fabricà fins al 1973.

Semblant a la *Rolleicord* era la *Ikonflex*, fabricada per Zeiss entre 1935 i 1960.

Un altre aparell amb llegenda aparegué l'any 1948 (i es fabrica encara) a Suècia: És la *Hasselblad*, de format 6 x 6, reflex d'un sol objectiu i òptica canvia-ble, que fou escollida per acompanyar els astronautes de l'Apol·lo VIII, en el primer vol tripulat a l'entorn de la Lluna. La *Rolleiflex* i la *Hasselblad* porten les òptiques acreditades de Carl Zeiss.

A Rússia es fabricà a partir de 1970 la *Kiev* de 6 x 6, els models posteriors de la qual, *Kiev 80* i *Kiev 88*, són una pobra còpia de la *Hasselblad*.

El Japó produí molts aparells bons de format mitjà, com ara la *Minolta Autocord*, la *Mamiya C330* i la *Yashica TLR*, inspirades en la *Rolleiflex*, i *Kowa Six*, *Zenza Bronica*, *Mamiya M645* i *RB6*, basades en la *Hasselblad*, en general més econòmiques que les grans cambres en les

quals estaven inspirades. La *Norita 66* i l'acreditada *Asahai Pentax 670* eren aparells reflex amb pentaprisma, semblants a les reflex de 35 mm, però naturalment més grosses. En canvi, la *Fujica G 690* és una cambra de visor telemètric (no reflex) i format 6 x 9.

Una aposta més recent per l'alta qualitat fou la *Contax 645*, de la firma japonesa

Kyocera en col·laboració amb l'alemanya Zeiss. Reflex de format 6 x 4,5 d'un sol objectiu intercanviable i pentaprisma, amb els refinaments de les cambres de 35 mm més avançades i amb la insuperable òptica de Carl Zeiss, com calia suposar.

Una altra categoria d'aparells és la que podem qualificar de gran format, representada per l'alemanya *Linhof*, la suïssa *Sinar*, la japonesa *Horseman*, l'americana *Calumet* i altres, hereves altament perfeccionades de les velles cambres de plaques de la darrereria del segle XIX o principis del XX, que per la confortable mida dels seus clixés (9 x 12, 13 x 18) i les grans possibilitats de canvi d'objectius, descentrament, etc., tenen especial aplicació en la fotografia arquitectònica, tècnica i publicitària (cartells, murals), i en el retrat d'estudi o galeria.

El futur de la fotografia convencional

Fins a la darrera dècada del segle XX, el mercat de la fotografia clàssica estava en expansió. Les grans marques inverteien molts recursos en la millora dels seus productes, i sovint apareixien materials nous i més perfectes, cada vegada més sensibles i de gra més fi, paral·lelament a l'aparició de cambres noves i més sofisticades, les prestacions de les quals ha arribat a un nivell inimaginable abans. Ara, però, s'ha invertit dràsticament la tendència, de manera que l'oferta és cada cop més limitada, i el futur és clarament pessimista, amb el benentès que ens referim al futur de la fotografia química.

Les darreres notícies diuen, per exemple, que Kodak tanca els seus laboratoris arreu del món llevat de tres (Lausana, el Japó i els Estats Units) destinats al revelat

4

Fotografia 1.

La Leica I, de 1925, creada per Oscar Barnak, per a pel·lícula cinematogràfica de 35 mm, inici d'una llegendària saga de cambres que ha arribat fins avui.

Fotografia 2.

La Contax Ila, de Zeiss (1952 a 1961), per a molts la millor cambra de 35 mm del seu temps, amb objectius de definició extraordinària fins i tot per al criteri actual.

Fotografia 3.

La famosa Nikon F, reflex de 35 mm (1959), la qual, per la seva gran qualitat i el nombre d'accessoris es convertí en l'eina preferida dels repòrters professionals arreu del món.

Fotografia 4.

La Rolleiflex, aparell de format mitjà (6x6) amb òptica de Carl Zeiss, predilecte de molts professionals i bons amateurs. Fou i és una llegenda en la seva classe.

del *Kodachrome*. Això planteja un interrogant sobre el futur d'aquesta extraordinària pel·lícula diapositiva, la millor de totes per la seva altíssima definició, fidelitat i estabilitat dels colors. Kodak també ha deixat de fabricar la *Technical Pan*, pel·lícula d'alta resolució destinada bàsicament a usos tècnics i científics, i que no té equivalent ni en l'àmbit químic ni en el digital, segons que sembla, ni Kodak, ni Fuji ni Agfa (per esmentar les *tres grans potències* mundials) es comprometen per gaire temps a seguir fabricant material sensible. Potser la diapositiva resistirà més, perquè no té (de moment) alternativa digital a la vista, però la pel·lícula negativa en color té els anys comptats.

Llegim també que la firma *Leica* té greus problemes financers, i el tàndem Kyocera-Zeiss abandona la fabricació dels models de *Contax*. Sembla que la *débâcle* d'aquestes divinitats es deu al fet d'haver arribat tard a la cursa digital. En resum: qui comprarà un aparell fotogràfic clàssic, si al cap de poc temps es pot trobar sense pel·lícula? I si no es venen cambres clàssiques, quin fabricant seguirà invertint en investigació i producció de material sensible? Es tracta d'un cercle viciós, i el final està cantat.

Atès que hi ha milions de cambres clàssiques escampades pel món, moltes de les quals tenen un preu elevat, firmes com Pentax, Minolta o Hasselblad havien estudiat la producció de respatllers digitals per substituir els dels models existents. L'electrònica s'encabiria en l'espai

destinat als rodets de pel·lícula. La idea era bona, però difícil de dur a la pràctica. El que sí han fet alguns fabricants és crear cambres digitals reflex d'òptica canviable, que admeten molts dels objectius dels models convencionals. Així, tots contents. Però és hora de parlar de la fotografia digital, és a dir, del futur, tot i que aquest no convenç tothom.

Manuel Cortès

mobles

l'ebenista

projectes i dissenys a mida

ctra. vall d'aran, km. 10,7 · 25124 rosselló (lleida) · tel. 973 73 27 79 · fax 973 73 27 16